1 (21) 2010

ՀՏԴ 581.14 *Կենսաբանություն*

ԱՍՏՂԻԿ ՍՈՎՈՐԱԿԱՆԻ ԱՃԻ, ԶԱՐԳԱՑՄԱՆ ԵՎ ՎԵԳԵՏԱՏԻՎ ԶԱՆԳՎԱԾԻ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ԼՂՀ ՏԱՐԱԾՔՈՒՄ

Մ.Ս. Ծատրյան

Աստղիկ սովորականը ԼՂՀ-ում ամենատարածված և գործածական խոտաբույսերից է , որն ունի օգտագործման մեծ նշանակություն արցախյան «Ժենգյալով հացի» մեջ: Աստղիկ սովորականը միամյա բույս է, աճում է մարգագետիններում, ստվերոտ խոնավ վայրերում: Տերևները հակադիր են, ձվաձև կամ գծանշտարաձև, ծաղիկները՝ մանր, սպիտակ: Ծաղկում է մայիսին: Պտուղը գնդաձև կամ ձվաձև տուփիկ է, սերմերը՝ կլորավուն կամ երիկամաձև: Դեղաբույս է. պարունակում է C, E վիտամիններ, կարոտին /A նախավիտամին/: Աստղիկ սովորականի սերմանյութը մեր կողմից հավաքվել է արշավախմբային հետազոտական աշխատանքների ժամանակ /2009թ/, որն ընդգրկել է Ասկերանի շրջանի Խնապատ գյուղը /որն ունի ծովի մակերևույթից 580-730մ բարձրություն/: Սերմերը աշնան վերջերին ցանվել են մարգերում: Գարնանը կատարվել են ֆենոլոգիական դիտումներ, իսկ արդյունքները գրանցվել աղյուսակ 1-ում:

Աստղիկ սովորականի ֆենոլոգիական դիտումների արդյունքները, 2010թ

Աղյուսակ 1

Էկոխումբը	Խնապատի	
Ֆենոփուլը	Աշնան ցանք	
Ցանք	20.11	
1-ին իսկական տերևի առաջացում	20.02	
2 զույգ տերևի առաջացում	25.02	
4 զույգ տերևի առաջացում	27.02	
6 զույգ տերևի առաջացում	1.03	
10 զույգ տերևի առաջացում	6.03	
1-ին կարգի ճյուղերի առաջացում	9.03	
2-րդ կարգի ճյուղերի առաջացում	15-17.03	
3-րդ կարգի ճյուղերի առաջացում	23.03	
Ծաղկում	Սկիզբ	2.04
	Վերջ	18.05
Սերմերի հասունացում	Սկիզբ	7.05
	Վերջ	5-10.07

Ինչպես նկատելի է աղյուսակ 1-ից, աստղիկի առաջին իսկական տերևները ձևավորվում են փետրվարի երկրորդ կեսին, 4 զույգ տերևները կազմակերպվում են փետրվարի 27-ին: Նկատելի է, որ փռյանցումը /տերևառաջացումը/ արագ է ընթանում: Այս հասակում բույսերն ունեն փոքր տերևային մակերես 5սմԱ /Աղյուսակ 2/: 10 զույգ տերևի կազմակերպումից բույսը սկսում է տարածության մեջ երեք տարբեր կողմեր շարժվել: Դա համընկնում է մարտի կեսերին: Մարտի 15-17-ից մինչև 23-ը, երբ աստղիկի վրա ձևավորվում են 2-րդ և 3-րդ կարգի ճյուղեր, բույսերն օգտագործվում են սննդի մեջ: Այս փուլերում է, որ աստղիկի բույսերը ձևավորում են իրենց ամենամեծ տերևային մակերեսները /53-88սմԱ/: Բույսի կշիռը տատանվում է 7-15գ: Ցողունի միջին երկարությունը 42սմ է: Կոկոնակալումը կամ ծաղիկների առաջացումը ընթանում է ամբողջ վեգետացիայի ընթացքում, քանի որ յուրաքանչյուր նախորդ ցողուն , որն ավարտվում է ծաղիկներով, սկիզբ է տալիս հաջորդ կարգի ցողունների, որոնք նույնպես ավարտվում են նոր ծաղիկներով:Այսպիսով առաջին ծաղիկների կազմակերպումից մինչև վեգետացիայի ավարտը կարող է շատ երկարել:

Աստղիկի կենսաչափական որոշ տվյալներ, 2010թ.

Աղյուսա

Ֆենոփուլը	Էկոխումբ Ցանքի ժամկետը Ցուցանիշը	Խոնավասերի աշնան ցանք
2 զույգ տերևի առաջացում	տերևային մակ.,սմԱ	2
	արմատ երկ.,սմ	1
	ցողունի երկ.,սմ	5
Գլխավոր ցողունը կազմված՝		
4 զույգ տերևից	տերևային մակ.,սմԱ	5
	արմատ երկ.,սմ	1.3
	ցողունի երկ.,սմ	9
8 զույգ տերևից	տերևային մակ.,սմԱ	11
	արմատ երկ.,սմ	2.5
	ցողունի երկ.,սմ	15
2-րդ կարգի ճյուղերի առաջացում	տերևային մակ.,սմԱ	53
	արմատ երկ.,սմ	9
	ցողունի երկ.,սմ	30
	բույսի ընդհ.կշիռ., գ	7
	ճյուղ. թիվ. հատ	7
Ծաղկում	տերևային մակ.,սմԱ	102
	արմատ երկ.,սմ	20
	ծաղիկների թիվ.հատ.1 ճյուղից	80
	ճյուղերի թիվ. հատ.	168
Սերմի հասունացում	սերմի. թիվ. 1 ծաղկից., հատ	11-15

Գրականություն

1.В.С. Новиков, И.А.Губанов, Атлас определитель, дикорастущие растения, М, 2008, с.166.
2.И.И. Полянский, Ботанические экскурсии, М,1968, с. 135.

Резюме

В этой статье представлены данные, касающиеся роста, развития и вегетативной массы звездчатки обыкновенной, прорастающей на территории НКР.